

ДОЛЕН ШЛЪОНСК

1. Обща характеристика

Източник: Wikimedia

граница с Чехия и Германия. Административният му център е град Вроцлав, в който живеят над 600 хил. жители. В Долен Шлъонск има 169 окръга, 26 общини и 4 града със статут на общини. Градските общини са 36, общините от смесен тип – 55, а селските – 78.

2. Природа

Долен Шлъонск е истинска перла в природната карта на Полша. Судетите са изключително привлекателни, дори на фона на по-високите и по-обширни Татри. Тук се намират живописните Карконоше, както и фантастичните скални лабиринти и пясъчни образувания на Гури Столове.

Истински рай за любителите на орнитологията са Милицките и Пшемковските езера, в които се срещат многобройни, често защитени видове птици. Впечатляващи природни образци са прастарите Долношлъонски борове, както и двете най-големи котловини – Клодзката и Йеленогурската, които се отличават с невероятно разнообразие на пейзажи. Особено внимание заслужава най-красивата подземна забележителност в региона – пещерата Неджведжа (Меча) в Клетна.

В Долен Шлъонск е съсредоточено най-голямо количество лечебни извори в Полша, а климатът е мек и топъл за страната. Някога територията на цялата област е била

покрита с гъсти лесове, които през бронзовата епоха започват да отстъпват пред обширни обработваеми земи. Въпреки това от тях са запазени многобройни фрагменти, защитени в рамките на национални и природни паркове и резервати.

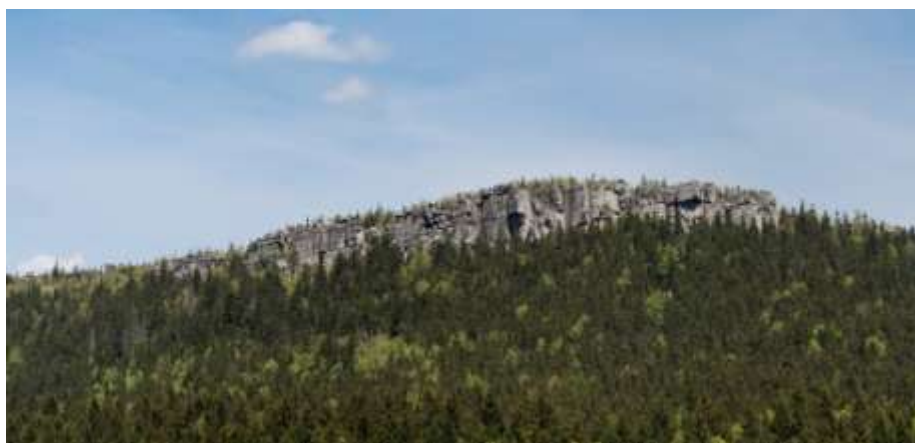
В Судетите са създадени два национални парка, които защитават най-интересните и най-ценни фрагменти от горите: Карконоше и Гури Столове. Значителен е броят на природните паркове, разположени по цялата територия на воеводството: Пшемковски и Долината на Барича, които приютяват редица видове птици, Хелми, Рудавски, Шнежницки, Гури Сове, Судети Валбжиске и Шчежански в планините. В резерватите се пазят паметници както на живата, така и на неживата природа.

В региона се намират някои от най-старите дървета в Полша. Дъбът, наречен Хробри на полския крал Болеслав I, е на 750 години, а стволът му е с диаметър 9,92 м. В Хенрикув може да се види тис на възраст 1200 години.

Гури Столове

Планинският масив впечатлява с неочаквано живописни комбинации на скални групи, открити каменисти терени и отделни скални възвишения. Тези скулптури са ефект от действието на вятъра и водата върху разположените една върху друга скални плочи. Най-долният каменен пласт е твърд и стабилен, а върху неговата основа лежи втори, по-податлив на ерозия. По възвишенията се простира истински скален лабиринт. Най-високият връх на масива е Шчелинец Велки (913 м). Той е прорязан с коридори с дължина до 30 м, а в тях могат да се видят скали с причудливи форми: Камилата, Маймуночовекът, Слонът, Кучата глава, Гарвановите скали. Над тях се издига Креслото на Личижепа, тронът

на легендарния дух на Судетите. На съседния връх има не по-малко интересен лабиринт, наречен Неверните скали. В близост се издига величествената скала

Вр. Шчелинец Велки, изт.: Wikimedia

Птицата. В друг масив, обградени с дървета, стърчат Скалните гъби. Подобни необикновени форми могат да се видят само тук.

Мечата пещера

Тази пещера в Судетите впечатлява с невероятно богатия си и живописен релеф. Никъде другаде не се откриват толкова много останки от пещерни животни, както тук. Никоя друга полска пещера не може да се похвали с толкова красиви сталактити и сталагмити, а коридорите са осеяни с кости на изчезнали животински видове, безценен материал за палеонтологически изследвания. Тук е и най-голямата в Европа подземна камера. Залата на мастодонта е толкова голяма, че в нея може да се вмести десететажна сграда или футболен стадион. За посетители е отворен централният сектор с дължина 400 м. Във входния павилион е представен животът на праисторическите животни. Най-многобройни сред откритите в пещерата останки са тези на мечките. Наред с тях са намерени пещерен лъв, пещерна хиена, вълк, белка, няколко вида прилепи, бобър, сърна, глиган, лисица и много гризачи.

Мечата пещера, изт.: Wikimedia

Паркът на тъмното небе

В Изерските планини звездите могат да се наблюдават с невъоръжено око. Изкуствените светлини там почти не осветяват небето. Стръмните склонове са пощадени от въздействието на индустриални замърсявания, а гърбовете на мощните скали засланят светлините от човешките селища. Туристическата инфраструктура се ограничава до няколко пътеки и две живописни хижи. Вроцлавският университет ги включва в програмата АстроИзери. Пътеката с дължина 4,5 км е превърната в образователен маршрут „Модел на Слънчевата система”. Слънцето и планетите, които обикалят около него, са представени в мащаб 1:1 милиард. Пътеката започва с модел на Слънцето и завършва с модел на Нептун. Планетите са показани върху метални плочи, прикрепени към камъни от различни типове судетски скали. Паркът привлича мнозина любители на науката от цял свят.

3. Стопанство

Делът на Долношльонското воеводство в брутния вътрешен продукт на Полша е над 8%. Ключово значение за стопанството на региона имат секторът на услугите (близо 50%) и промишлеността (почти 30%).

Това е един от най-индустриализираните региони в страната. Водещи браншове са: производството на автомобили, ремаркета и полуремаркета, на компютри, електронни и оптични устройства, на машини, на изделия от гума и изкуствени материали, на метални изделия.

От години Долен Шльонск е един от трите най-големи износители в Полша, след Шльонското и Мазовецкото воеводство, с дял от 12%. Водеща е ролята на добивната промишленост. От региона излизат 85% от полската мед, почти три четвърти от скъпоценните камъни и благородните метали.

Благодарение на динамичното си развитие през последните 20 години Долен Шльонск е един от лидерите в полската икономика. Според данни на Института за изследване на пазарното стопанство, воеводството от години заема втора или трета позиция като място, привлекателно за инвестиции. Според експертите важно предимство на региона са неговите жители. Качеството на живот е много високо и привлича редица чужденци и поляци. Населението се отличава с висока квалификация, често в областта на инженерните науки, и добро владеене на чужди езици, което създава добри условия за развитие на моторната промишленост, производството на електрически машини и услугите в областта на Business Process Outsourcing-а. Долношльонското воеводство заема четвърто място (след Шльонското, Малополското и Великополското) сред полските региони-бенефициенти на средства по европейски проекти.

Регионът е лидер при създаването на Специални икономически зони. Предприятията, локализирани в тях, получават данъчни и други облекчения и разполагат с привлекателни, добре организирани терени. Най-голямата е Валбжихската специална икономическа зона „ИНВЕСТ-ПАРК”, която заема четвърто място в Европа и двадесет и второ в света според данни на „Файнейшъл Таймс”.

Една от формите за ефективно развитие на нови технологични и организационни решения са сдруженията със статут на клъстери. Те обединяват фирми и институции в дадена територия или бранш, които работят съвместно, кооперират се и се конкурират. В Долношльонския регион съществуват клъстери, които представят както традиционните браншове (строителство, дървообработка и керамика), така и съвременни клонове на стопанството – ИСТ, еко-енергетика, здравеопазване, иновационни технологии, фотоника, нанотехнологии.

Голямо значение за региона има добрата организация на комуникационните връзки. Долен Шльонск се отличава с гъста пътна мрежа, стратегически елемент в която е III Паневропейски транспортен коридор (Берлин – Дрезден – Вроцлав – Катовице – Пшемисл – Лвов – Киев). Железопътният транспорт обслужва най-важните стопански и туристически центрове на региона и свързва воеводството с най-големите градове в страната и чужбина. Вроцлав е един от основните жп възли в Полша. Ключова роля играе и летище „Николай Коперник“, пето по брой обслужени пътници в страната. Воеводството е водещо и в развитието на информационния бранш и интернет технологиите. Във Вроцлав се намират седалищата на социалната мрежа „Nasza Klasa“ („Нашият клас“), на финансовия портал „Money.pl“, на приложението за сравнение на цени „Skapiec“ („Скръндза“), както клон на фирмата Гугъл. В региона се реализират проекти в областта на е-здравеопазването, е-образованието, изграждането на многопластови електронни карти и дигитализацията на културното наследство.

Sky Tower – най-високата сграда в Полша, изт.: Wikimedia

4. Образование

Долношльонското воеводство е един от най-големите образователни центрове в Полша. То се отличава с броя, профила и разположението на образователните институции, които привличат хора от цялата страна. Задоволява нуждите както на локалния, така и националния пазар на труда. Висшите училища постоянно разширяват своята оферта като

въвеждат нови специалности, професионални квалификации и развиват дидактическата инфраструктура. На територията на региона действат 20 държавни и 31 частни висши учебни заведения.

Вроцлавски университет

Вроцлавският университет е един от най-старите в Централна Европа. През 2002 г. отбелязва 300 години от своето създаване, а през 2011 г. – 200 години от превръщането си в държавно учебно заведение. Днес той е съвременен академичен център, който предлага образование в бакалавърска, магистърска и докторска степен, както и следдипломни квалификации на близо 28 хиляди студенти. През 2015 г. се честват 70 години откакто Университетът във Вроцлав е полско висше учебно заведение.

Ако вроцлавските патриции бяха по-умели дипломати, а професорите от Краковската академия не се страхуваха от конкуренция, Вроцлавският университет можеше да отбелязва своя 500-годишен юбилей. Още през 1505 година първия официален документ за откриване на университет в Шльонск подписва Владислав Ягелончик, крал на Чехия и Унгария. За съжаление, папа Юлий II не дава разрешение за откриване на *Generale litterarum Gymnasium* във Вроцлав.

Висшето училище в града се появява благодарение на йезуитския орден и

Централната сграда на Вроцлавския университет, изт.: Wikimedia.

австрийския император Леополд I, който на 21 октомври 1702 година подписва документа, известен като *Aurea bulla foundationis Universitea Wratislaviensis*. Владетелят желае вроцлавската колегия да носи за вечни времена името

Леополдински университет и да се ползва с всички привилегии, които имат тогавашните университети. Учебното заведение има два факултета – католическа теология и философия – и отваря врати на именния ден на императора, 15 ноември 1702 г. Така и не се

осъществяват проектите за откриване на правен и медицински факултет в рамките на Леополдина.

Днес името на императора не присъства в названието на Вроцлавския университет. Той обаче е патрон на университетската аула – шедьовър на светската барокова архитектура и място, където се провеждат най-важните за академичната общност събития. Посещението на Леополдинската аула е задължителен елемент от програмата на всички екскурзии до Вроцлав.

След като Шльонск става част от Прусия, крал Фридрих II гарантира съществуването на университета, но не е доволен от равнището на обучението, което не покрива изискванията от епохата на Просвещението. Йезуитското училище не се

Вроцлавският университет през XIX век, изт.:
Wikimedia

нрави и на протестантските граждани: аптекарите и лекарите в града настояват да се ликвидира реномираната аптека, действаща в неговата сграда, а издателите гледат с лошо око на университетската печатница. През 1776 г. Леополдинската академия е поставена под държавна опека.

През 1811 година пруският крал Фридрих Вилхелм III нарежда във Вроцлав да се пренесе евангелическата Вядрина от Франкфурт на Одра. През август 1811 г. той обединява двете учебни заведения. Така е създаден съвременният Universitas litterarum Wratislaviensis с пет факултета: католическа теология, протестантска теология, право, медицина и философия. В последния от тях са включени и нови дисциплини: география, история, санскрит, неофилологии, музика, точни и аграрни науки. Преподават се също така фехтовка, езда и танци. Фридрих Вилхелм IV през 1841 г. открива катедра по славянски езици и литератури.

През XIX век във вроцлавското висше учебно заведение работят видни учени като Ян Пуркине – създател на физиологията като отделна научна дисциплина, Ян Микулич Радецки – гениален хирург, Ернест Кумер – математик, Йохан Гал – откривателят на планетата Нептун, Густав Кирхов – известен физик. Поляци ръководят някои катедри и

достигат до високи длъжности: през 1893/1894 г. ректор е славистът проф. Владислав Нехринг. През 1911 година във връзка със 100 години от откриването му университетът е наречен Шльонски университет „Фридрих Вилхелм“.

В нощта на 15 срещу 16 февруари 1945 г. превърнатият от германците в крепост град е обграден от съветските войски. След 80-дневна обсада Вроцлав представлява димяща купчина руини, но няколко дни след капитулацията на Festung Breslau пристига полската Научно-културна група, начело с проф. Станислав Кулчински, бивш ректор на университета „Ян Кажимеж“ в Лвов.

Половин година по-късно на именния ден на император Леополд започват занятията в полския университет във Вроцлав, открит с декрет на временното правителство от 24 август 1945 година. Той е обединен с политехника, а първи ректор става Кулчински. Лекции изнасят проф. Лудвиг Хиршфелд и проф. Кажимеж Идашевски. Залите са без отопление и вятърът прониква в тях. Студентите не свалят палтата си по време на занятия.

Първата магистърска диплома е издадена на 13 юни 1946 година на филолога, бъдещ професор и специалист по антична култура Йежи Лановски. От 1950 година някои факултети се отделят като независими висши учебни заведения: Медицинската академия, Висшето селскостопанско училище и Политехниката.

Днес Вроцлавският университет може да се похвали с повече от 100 хил. абсолвенти в периода след Втората световна война. Преподавателите са около 1900, а сред тях има учени от най-високо ниво, лауреати на наградата на Фондацията за полска наука (Полската нобелова награда) и наградата на премиера на Република Полша.

5. История

Названието Шльонск идва от славянското племе шлежани, което през ранното средновековие живее в планината Шлежа и в бъдещия Вроцлав. Обособяването на Долен Шльонск като субрегион може да се проследи до събитията от 1173 година, когато в резултат от политическите спорове между Пястите Шльонската провинция се разделя на две нови области: Рачиборска и Ополска. Като отделна административна единица регионът се обособява в края на XV век под властта на унгарския крал Мачей Корвин.

Оттогава понятията Горен Шльонск и Долен Шльонск трайно присъстват в европейския политически речник.

През 1526 година Шльонск попада под властта на Хабсбургите и губи своето икономическо значение. През 1675 г. умира последният представител на шльонските Пясти, Йежи Вилхелм. През XVIII в. след войните на Прусия с Австрия, по силата на договорите от 1742 и 1763 г., основната част от Шльонск (без Чешински и Карнъовско-Опавски Шльонск) попада в рамките на пруската държава. Въпреки масовата германизация в началото на XIX в. Горен Шльонск и дясното крайбрежие на Долен Шльонск, както и околностите на Вроцлав и Олава имат решително полски характер.

Острув Тумски, изт.: fotopolska.pot.gov.pl

След Първата световна война в резултат на шльонските въстания (периода 1919-1921 г.) и плебисцита (1921 г.) източната част на Горен Шльонск и част от Чешински Шльонск на изток от Олга стават част от полската държава (1922 г.). В периода между двете световни войни този регион се нарича Шльонско воеводство и има

автономен статут. Шльонските земи, които остават под немска юрисдикция, са разделени на Горно- и Долношльонска провинция.

Едва след края на Втората световна война обаче целият Шльонск попада в границите на Полша, а населяващото го немскоезично население е принудително изселено. В първите години след войната се поставя началото на възстановяването на Долен Шльонск. През 1945 г. започват да пристигат полски преселници, основно от източните територии. Възстановяват се унищожените градове, електрическата инсталация и водоснабдяването, както и заводите, железопътните връзки, училищата, болниците и полските университети.

Първите години съвсем не са лесни. Възстановяването на региона е затруднено от действията на Червената армия, която демонтира и изнася към СССР всичко, което има някаква стойност: машини, промишлена техника, автомобили, мебели, дори асансьори и железопътни релси. Руснаците конфискуват останалото от германците имущество срещу незначителна военна компенсация. Необходими са и материали за възстановяването на Варшава. Много сгради, често представителни за Шльонск, са съборени, а милиони тухли – пренесени в столицата. Значителни части от Долен Шльонск и до днес не се възстановяват напълно.

С годините обаче регионът започва да се развива. Визитната му картичка през 60-те години стават предприятията за добив и обработка на мед. През 1951 г. започва строежът

на металургичния завод в Легница, през 1957 г. е открита медна руда в околностите на Любин и Полковице. През 1961 г. е отворен Комбинатът за добив и преработка на мед, който обслужва и двете находища. Фирмата съществува и до днес и е едно от най-успешните държавни предприятия.

Залата на столетието, Вроцлав, изт.: fotopolska.pot.gov.pl

Икономическата география на Долен Шльонск значително се променя, като южната част на воеводството се превръща в остров на благоденствието.

Преломната 1989 г. нанася сериозен удар върху Долен Шльонск. Политическата трансформация, приватизацията на държавните предприятия, ликвидацията на ТКЗС-тата и на валбжиските въглищни мини пораждат огромна безработица. През 1990 г. е взето решение да се прекрати експлоатацията на наследените от германците мини. Няколкостотин хиляди души остават без работа. Тежката промишленост в Долен Шльонск запада с изключение на добива на мед. Ситуацията на пазара на труда значително се подобрява, когато през 1997 г. е открита Валбжиската специална икономическа зона „ИНВЕСТ-ПАРК”. Днес регионът е един от най-атрактивните за инвестиции, Полковице е

най-богатият областен град в Полша, а Вроцлав – един от най-бързо развиващите се центрове.

Замъкът Чоха

Първоначално замъкът Чоха е бил гранична крепост, след това се превръща в богата резиденция, а днес привлича туристи от цял свят.

Замъкът е издигнат през XIII век като укрепление. След бурните векове и пожарите, които през XVIII век унищожават сградата, с цената на големи разходи паметникът си възвръща някогашната слава. Благодарение на това замъкът става една от най-интересните атракции на Долен Шльонск. За съжаление, в периода след Втората световна война почти цялото му имущество е откраднато. Сега във впечатляващия монументален замък се

Замъкът Чоха, изт.: fotopolska.pot.gov.pl

помещава елегантен хотел, а историческите интериори могат да се разглеждат като във всеки музей. Посещенията в замъка са още по-интересни благодарение на рицарските битки, танцовите рецитали, кабаретните програми и концертите. Действат стилни заведения и

ресторант, чиято кухня предлага традиционни полски специалитети. В замъка са заснети редица игрални и документални филми. В избата му се провеждат дегустации на медовина, напитка, силно свързана с културата на стара Полша и ценена от познавачите. В покоите и залите на замъка при Нощно посещение на замъка Чоха може да се срещне Бялата дама, жената на някогашния му собственик, която броди като дух.

Кшъонж

Средновековната княжеска резиденция, преустроена от по-късните собственици в бароков стил, наред с Малборк и Вавел е сред най-красивите полски замъци.

Градините на замъка впечатляват със старателно аранжираните цветни лехи. Залата на Максимилиан и апартаментът на княгиня Дейзи разкриват пищни барокови интериори. Дейзи е една от най-интересните фигури, свързани с историята на обекта, жена, която заплънява съвременниците си с необикновена красота и пацифистични убеждения

Кшъонж, изт.: fotopolska.pot.gov.pl

в периода на двете световни войни. Нощните разходки из замъка създават специфична атмосфера. Днес там има действащ хотел и ресторант. Провеждат се концерти, изложби и фестивали, сред които най-важен са „Фестивалът на цветята и изкуството” през май и „Международният фестивал за камерна музика „Ensemble Княгиня Дейзи”. Туристите могат да посетят и тайнствения тунел, прокопан от германците по време на Втората световна война.

Вроцлав

Вроцлав се оглежда във водите на Одра от повече от 1000 години. В него се откриват следите на чешкото, немското и полското управление, очертаващи съвременния облик на един наистина европейски град.

Символ на някогашната слава са прекрасните жилищни сгради, църквите, университетът и плеядата нобелисти, родени над р. Одра. Най-древни времена помни Остров Тумски (някога остров на Одра), който се отличава с ценните си средновековни паметници. От другата страна на реката се намира Старият град, център на градския живот. До Търговската палата, Новата борса, банките и офисите се издига съвременната Вроцлавска опера. В Залата на столетието се представят суперзрелищни спектакли, аранжирани с размах и с участието на известни звезди. По време на филмовия фестивал T-Mobile Нови хоризонти през юли Главният площад се превръща в голямо кино на открито.

Залата на столетието е изградена от железобетон и представлява историческо произведение на архитектурата в световен мащаб. Тя е вписана в списъка на световното културно наследство на ЮНЕСКО и е гордост на Вроцлав. Куполът ѝ с височина 23 метра е увенчан с фенер от стомана и стъкло. От 2009 г. пред залата се издига най-големият в Европа фонтан със синхронно задвижвани водни струи, светлина и звук. Уникален обект е „Рацлавицката панорама” – монументална картина, представяща битката между поляци и руснаци през 1794 г. Творбата е с дължина 114 м и височина 15 м. Декорацията на овалния павилион и светлинните ефекти правят изображението триизмерно.

Характерно украшение на Вроцлав са статуите на джуджета, чийто брой постоянно нараства. Организирант се специални екскурзии, които проследяват техния път, издават се специални пътеводители. При входа на „Sky Tower”, най-високата сграда в Полша, стои скулптурата на Салвадор Дали „Профилът на времето”.

Швидница

Швидница е един от най-красивите полски градове, разположен на река Бистшица, в подножието на Судетите. Тя е отлична изходна точка към планината, разполага с добре развита леглова база. Градът е богат на зелени площи (32%) и известен с интересни паметници на културата и туристически атракции.

Катедралата на „Св. Станислав и св. Вацлав” датира от 1330 г., а кулата ѝ е втора по височина в Полша. Интериорът е дело на скулптора Ян Ридл, а вниманието привличат прекрасният главен олтар, олтарът, посветен на Дева Мария, и баптистерият. Църквата „Света Троица” се смята за най-големия дървен храм в Европа и събира 7500 души. Издигната е в периода 1656 – 1657 г., а през 2001 г. е включена в списъка на световното културно наследство на ЮНЕСКО.

Площадът в Швидница е един от най-ценните и красиви в Долен Шльонск. Сградите около него са в различен стил – от ренесанс до сецесион. През XIII век той е място на търговия, а до ден днешен в първата неделя от месеца се организира антикварен пазар. Някога кметството се е отличавало със своята красива кула, която, за

Катедралата „Св. Станислав и св. Вацлав” в Швидница, изт.:
Wikimedia

съжаление, не е запазена. На площада и по много от излизащите на него улици са запазени стари жилищни сгради в различен стил.

Музеят за история на търговията представя експонати, свързани с търговията в миналото (везни, теглилки и възстановка на колониален магазин, аптека и служба по контрол на мерките и теглилките). В Залата на съвета, издържана в готически стил, се намират ценни картини от XVI в. Интерес предизвиква и Музеят на оръжието и военното изкуство, създаден с частната колекция на Станислав Габриш. Експонатите са над 1000 и включват огнестрелно оръжие и брони. Към музея действа и лицензирано стрелбище. Ценни паметници на културата са: сградите около площада, църквата „Св. Йосиф” от 1754 – 1772 г., някогашният дворец на кшешовските цистерцианци от 1723 – 1725 г., ренесансовият портал на някогашния дворец на Пястите.

Клодзко

Клодзко е един от най-старите градове в Долен Шльонск и най-голямата община в Полша. Разположен е в Клодзката котловина, която граничи с Източните Судети. От юг го обграждат Сухите и Совите планини, от изток – Бардзките, Жълтите, Бялските и масива Шнежник, от запад – Столовите и Бистшицките планини.

През X век на терена на днешния град се намира чешко укрепено селище – Кладско, разположено на пътя от Прага за Вроцлав. То е споменато за пръв път през 981 година. През втората половина на XI и XIII век Клодзко е под властта на Пястите. Градски права получава преди 1223 година. Период на разцвет за града е XIV – XVI в. Тогава се развиват търговията и монетосеченето, а Клодзко се превръща в център на занаятите, като водещо е шивачеството.

Кметството в Клодзко, изт.: Wikimedia

През XVII век в резултат на тридесетгодишната война градът започва да запада. От средата на XVI век Клодзко и околностите му стават собственост на Хабсбургската корона, а през 1742 година се оказва във властта на Прусия.

Присъединяването към Германската империя е свързано с превръщането на Клодзко в укрепена крепост. По-голямата част от сградите в града са планирани според развитието на крепостните стени и укрепления, като по този начин се формират многобройни бастиони. В края на XIX в. в Клодзко е открит голям железопътен възел и се развива металообработващата промишленост, дървообработката и производството на керамика. По време на Втората световна война на територията на града функционира трудов лагер, във военните затвори са държани съветски, френски и италиански

Клодзко, изт.: Wikimedia

военнопленници. През 1945 година градът се оказва в границите на Полша. След наводнение през 1997 г. той е напълно зает с вода.

Прекрасен образец на бароковата военна архитектура е крепостта, която се издига над града на мястото на по-ранен замък. След 1770 година по заръка на Фридрих II тя е реконструирана. От

края на XIX век функционира като затвор, в който попадат шльонските въстаници и полските военнопленници от 1939 година. Днес крепостта е частично отворена за посещение. От бастиона се разгръща прелестна гледка към Клодзката котловина. В подземията има лапидариум, където може да се види колекция от архитектурни елементи и каменни скулптури.

Близо до портата, която води към крепостта, е входът към друга туристическа атракция на града – подземното Трасе на хилядолетната полска държава, което води по тъмни коридори към дълбините на Клодзко. На територията на града се намират многобройни паметници на ренесансовата, бароковата и класицистичната архитектура. В някогашната централа на йезуитския орден е организиран Музей на Клодзката земя с многобройни експонати и творби на изкуството, главно стъklarското. Друга

забележителност е готическата църква „Възнесение”, чийто строеж започват монасите йоанити през XIV в. Сградата е предимно от тухли и пясъчник. Там, където старият град се свързва с острова, се намира изключително ценен паметник – средновековен готически мост, напomniaщ Карловия в Прага. Издигнат е в периода 1281 – 1390 г., по-късно на него са поставени барокови изображения на светци. От епохата на Барока датира и църквата на францисканците „Дева Мария Розария”. Строежът ѝ започва в периода 1628 – 1731 г., а основно преустройство е осъществено в началото на XVIII в.

6. Култура

Европейска столица на културата 2016

На 21 юни 2011 г. Вроцлав официално е избран за една от столиците на културата през 2016 година, печелейки надпреварата с градове като Гданск, Люблин, Катовице и Варшава.

Творческата програма включва повече от 1000 инициативи, подготвени от творци в различни области на изкуството – архитектура, кино, литература, музика, визуални изкуства, театър, пърформанс и опера. Целта на организаторите е трайно да ангажират жителите на града с неговия културен живот и по този начин да променят профила на вроцлавската култура.

Вроцлав, Фонтанът пред Залата на столетието,
изт.: wikimedia

Важен акцент е необикновената, трагична и интересна история на града. След като години наред той се развива бурно, настъпва катастрофа с невъобразими размери. От Втората световна война Вроцлав излиза съсипан в материално и духовно отношение. Губи голяма част от своите жители, изграждали облика му поколения наред. Новопристигналите са изплашени, чужди, липсва им вяра в утрешния ден. Те приивдат от различни региони на следвоенна Полша и с години изграждат своето самосъзнание и своята култура. С времето немското, еврейското и полското наследство се сливат в една амалгама. Съвременните граждани на Вроцлав се гордеят с постиженията на своите предци и градят

един нов град, в който водещи принципи са самоуважението, приемането на различията, мултикултурализмът. Вроцлав цени своята история и многолика култура, но същевременно е отворен и любопитен към постиженията на съвременната епоха.

Кино

В областта на киното ключово събитие е връчването на Европейските филмови награди. Предвижда се цикъл от прегледи, чиято цел е да представят историята и разнообразието на европейското филмово изкуство. Включени са прегледи на литовско, украинско и баско кино, представяния на Новата вълна в Чехословакия, на полски филми с английски субтитри, специално предназначени за чуждестранната публика, както и ретроспектива на творчеството на Вим Вендерс. Реализират се и мащабните проекти „Филмова опера” и „Адаптер, кино без бариери”, който осигурява достъп до седмото изкуство за хората с увредено зрение и слух.

Литература

През 2016 г. във Вроцлав отваря врати специален музей, посветен на националната епопея „Пан Тадеуш” от Адам Мицкевич. Мащабен проект в сферата на литературата е „Библиополис. Град на библиотеки”, който прави художествените текстове част от градската среда. В столицата на Долен Шльонск ще се проведе Международният фестивал за

Вроцлав, изт.: Wikimedia

поезия Силезиус, в който с включени представители на най-големите полски поетически фестивали: Познан на поетите, Град на поезията от Люблин и Международния фестивал „Милош” в Краков. IV световен конгрес на преводачите на полска литература и Общополският конвент на любители на фантастиката Полкон също са част от програмата на Столица на културата 2016.

Музика

Най-важното музикално събитие на годината е Националният музикален форум, който стартира през юни. В неговите рамки меломаните ще могат да се насладят на изпълненията на виртуози в областта на класическата музика, сред които вашингтонския Национален симфоничен оркестър и китайския пианист Ланг Ланг, Фестивалния оркестър на Будапеща и Виенската филхармония. Към любителите на джаза са адресирани фестивалът Джазтопад и тържественото честване на Световния ден на джаза (30 април). Едно от най-големите събития е концертът на легендарния китарист на Пинк Флойд Дейвид Гилмор. През 2016 г. във Вроцлав се срещат няколко десетки хора от различни европейски държави в рамките на проекта „Singing Europe”. „Испанската нощ с Кармен” пък предлага на жителите и гостите на града мащабно зрелище, разкриващо испанските музикални традиции. Предвидени са и срещи на експерти в областта на музиката (Европейски музикален форум, Международна трибуна на композиторите, Pearle-Live Performance Europe).

Театър

Сред театралните предложения на Европейска столица на културата се откроява Театралната олимпиада, проведена под мотото „Светът – място на истината”. В нея са

Кукленият театър във Вроцлав, изт.: Wikimedia

включени Майсторска програма, която трае три седмици и представя спектакли на творци от цял свят, както и фестивалът „Задушница. Recycling” – седмица, посветена на най-новите постановки на драмата на Мицкевич и вариации върху известни нейни инсценизации. Предвидени са и фестивал на театрите от Централна и Източна Европа, както и конференция, на която се обсъжда театралната критика на Стария континент.

Архитектура

Вроцлав е домакин на изложба, която представя 25-годишната история на най-важната награда за архитектура в Европа,

„Мис ван дер Рое”. Ключова инициатива в областта на дизайна и градоустройството е проектът „Нови Жерники”, в рамките на който се изгражда образцовият квартал ВУВА 2 – място за социална интеграция и екологични решения в областта на транспорта, управлението на отпадъци и водоснабдяването. Поредица от изложби запознава зрителите с архитектурата на Лвов от времето на Втората полска република и с експерименталните жилищни квартали Веркбунд, изградени в периода 1927-1932 г. в Щутгард, Бърно, Цюрих, Прага, Виена и Вроцлав.

Визуални изкуства и пърформанси

В областта на визуалните изкуства са предвидени събития, посветени на културното разнообразие и политическата сила на Вроцлав и Шльонск през XVI и XVII в. („Вроцлавска Европа”), на баските творци и на културата и изкуството на Лвов в миналото (напр. изложба на лвовски авангардни

творци от първата половина на XX в.).

Проектът „Излизане от двора”, който предвижда художественото усвояване на пространството в занемарени дворове на сгради във Вроцлав, има не само художествени, но и социални измерения. В центъра на инициативите, свързани с Европейска столица на културата 2016,

Вроцлав, изт.: Wikimedia

попадат и няколко мащабни пърформанса: „Пробуждане”, „Flow” и „Небе”, като последният трябва да се превърне в кулминация на церемонията по закриването на тържествената година на 17 декември.

Материалът е подготвен с любезното съдействие на Полската туристическа организация (Polska Organizacja Turystyczna), която предостави информация и снимки на забележителностите в Долен Шльонск.